

55^e Jaargang

Donderdag 16 januari 2020

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering
van de handhaving
van de oude
Gereformeerde beginselen

Meditatie   Ambtelijke praktijk

Kerkelijk actueel

Voor de jeugd   Sprekend verleden

“Daarom noemt men die dagen Purim”

Esther 9:26a

Sinds de dagen van koningin Esther en haar oom Mordechai vieren de joden elk jaar het zogenaamde purimfeest. De grote vijand van God en Zijn volk, Haman, had door het werpen van het lot, het pur, een dag aangewezen waarop alle Joden moesten worden omgebracht. Een verschrikkelijk plan dat uitgedacht was door de duivel zelf. Maar de Heere in Zijn trouw had een heel ander plan, namelijk om juist dat volk te sparen. Niet omdat het beter was, maar omdat de Messias uit dat volk geboren zou worden. En Gods raadsplan wordt altijd vervuld, ondanks het woeden van de hel. Laat Gods kind dat tot zijn troost altijd bedenken: hoe de hel ook woedt, zoals zeker in onze dagen, Gods Raad zal bestaan en Hij zal al Zijn welbehagen doen! Indien dat ergens duidelijk en heerlijk blijkt, dan blijkt het wel uit het boek Esther. Naar Hamans berekening moest de sterfdatum van de Joden zijn de dertiende van de maand Adar, dat is de laatste maand van het jaar. De eerste maand valt in onze tijd rond maart-april, het voorjaar. De twaalfde maand valt dus in februari/maart. En op de dertiende van die maand moest de grote slachting plaats vinden! Maar God heeft het dwaze plan verijdeld en Zijn volk gered. En nog eens, waarom redde Hij dat volk? Was het niet omdat naar Zijn Raad en belofte de Messias uit dat volk zou voort komen? En vergeet een mens vaak de beloften van God, de duivel niet hoor! Al kan hij beter dan iemand anders weten dat God Zijn beloften altijd vervult, ondanks al Zijn pogingen om alles te doen mislukken. Hoe heeft hij niet gewoed in de dagen dat Gods Zoon onder ons was. En hebben al zijn verwoede pogingen enig succes gehad? Neen, Christus is als Overwinnaar uit de strijd gekomen. Ja, de overwinning stond van eeuwigheid al vast. Zo leert ook de geschiedenis van Esther en de geschiedenis van de Zaligmaker hier op aarde ons in kinderlijk vertrouwen aan de regering van God over te geven, al grijnst de hel ons aan! Vandaar dat Israël door alle eeuwen heen dit moest gedenken op het zogenaamde Purim (meervoud van pur) feest. De dertiende dag van de maand Adar werd in plaats van een dag van rouw een dag van vreugde omdat de Joden al hun vijanden mochten ombrengen. Ook nog eens op de veertiende dag van die maand! Daarom wordt het purim feest op de veertiende van die maand gevierd en men doet het uitbundig! Men geeft elkaar geschenken en er zijn feestmaaltijden. En het is

natuurlijk de bedoeling dat God alle eer ontvangt! Hij is het immers Die voor Zijn volk strijdt, niet omdat het volk der Joden maar in een enkel opzicht beter zou zijn dan welk ander volk ook, maar omdat de HEERE Zich in genade aan dat volk had verbonden, daarom! Bij de uitverkiezing moeten we altijd aan eenzijdige verbondstrouw en vrije genade denken en niet aan enige verdienste van de mens! Daarom is het zeer ongepast als het purim feest slechts een feest van blijdschap, feest en kado's is, maar waar de HEERE niet de lof en eer wordt toegebracht! Ook wij mogen ons wel afvragen of ook onze gedenkdagen dankdagen zijn, dagen waarop we mogen eindigen in de onverdiende gunst des HEEREN. Het is toch immers om de verdienste van de Messias, Die uit de Joden is voortgekomen, en Zijn bitter lijden en sterven dat een zondaar vrijuit mag gaan? Hem werd Gods toorn niet gespaard, opdat anderen door een waar geloof zouden mogen delen in het heerlijk geschenk van Gods genade! Dat zowel wij zelf als onze Messias belijdende vrienden iets van dat wonder mogen verstaan, ja dat de schellen van de ogen der ongelovige Joden zouden mogen vallen en zij samen met Gods volk uit de heidenen eeuwig zouden eindigen in Gods vrije gunst alleen: Door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen! En wij mogen ons afvragen of we iets van dat heilgeheim verstaan. Dan wordt de Heere onze enige Hoop in leven en sterven!

Ds. K. Hoefnagel

Freakshow

Vanaf de 18e eeuw tot in de jaren zestig van de vorige eeuw waren Freakshows erg populair in Europa en Amerika. Het publiek kwam naar een circus of kermis om een Freak te zien: iemand met een handicap of abnormale aandoening. Mensen met acromegalie (reuzen) of achondroplasie (dwerfen) bijvoorbeeld; of vrouwen met baardgroei; of superdikke of graatmagere mensen; of albino's; of mensen met extra ledematen enzovoorts. Ze leidden vaak een tragisch leven. Joseph Merrick (1863-1890) was zo iemand. Hij droeg de bijnaam Elephant Man. Aanvankelijk zag hij er gewoon uit, maar vanaf zijn vijfde jaar bleek dat hij het Proteus-syndroom had. Er groeiden allemaal bulten op zijn schedel en skelet, die hem als mens onherkenbaar maakten. Toen hij tien jaar was, werd hij door zijn ouders in de steek gelaten en leidde hij een zwerfend bestaan als freak. Mensen kwamen hem bekijken, terwijl ze zich vol walging van hem afkeerden of hem uitlachten. Hij kon niet gewoon over straat lopen, want dan werd hij uitgescholden of aangevallen. Hij was een gevoelig mens die zwaar onder zijn mismaaktheid leed. Hij werd slechts 27 jaar. Zelfs na zijn dood werd zijn lichaam nog tentoongesteld. Vreselijk. Ook Simson werd door de Filistijnen als een freak behandeld.

De Filistijnen houden dankdag. Ze geven hun god de eer dat Simson gevangen is. Het lachende publiek heeft een gedicht gemaakt: *onze god gaf in onze hand, Simson onze vijand, die verwoestte ons volk en ons land.*

De wereld is trouw aan haar goden, die hen zoveel plezier geven. Ook in onze tijd. De voetbalstadions zijn overvol. Met miljoenen zitten de mensen zich te vergapen aan hun goden. En het kost geld. Want de dienst aan de duivel is niet goedkoop. En het wordt nog duurder, want aan het einde van de reis dan eist de duivel ook nog hun ziel en lichaam op om voor eeuwig buiten te worden geworpen. In de tempel van Dagon is het omkomen, voor eeuwig.

Maar nu waren de Filistijnen nog blij. Want hun gevreesde en gehate vijand was

eindelijk gevangen. Hij had zovelen van hen gedood; hij had hun oogst verwoest; door zijn schuld waren veel mensen tot armoede vervallen. En nu hebben ze hem! Ze juichen, ze lachen en ze vieren feest. En dan -als klap op de vuurpijl- wordt Simson opgehaald. Ach, zie hem gaan: blind en onbeholpen strompelt hij het tempelplein op. En al die duizenden juichen, zodat de grond trilt. Al hun angst en frustratie ontlad zich. Simson moet spelen! En dat betekent niet dat hij op één of ander instrument speelde, maar het woord 'spelen' betekent dat hij moet zingen en springen. Hij heeft daar als een clown, als een freak staan spelen. Ze zullen hem gedwongen hebben, geduwd, geslagen, opgejaagd, bespuugd.

Stel je het eens voor. De Nazireeër Gods. Kind van God. Knecht van God. Daar staat hij: met lege oogkassen; uitgemergeld vanwege het slechte eten; gewond door de klappen die hij dagelijks kreeg. Een toonbeeld van ellende. Wat zal er in zijn ziel zijn omgegaan? Uit de woorden die straks komen, blijkt dat Simson in zijn innerlijk bezig geweest is met zijn God. Want als Simson hier zo belasterd en bespot wordt, dan raakt dat niet alleen hem, maar dan raakt dat bovenal de Heere. Die had hem immers de kracht gegeven. Zijn Naam en Zijn daden werden hier gehoond.

En de Heere gaat het voor Zijn Nazireeër opnemen. Ondanks dat Simson zo gezondigd had en ontrouw was aan zijn Nazireeërschap blijft de Heere getrouw. Hij kan Zichzelf niet verloochenen (2 Timotheüs 2:13).

Misschien wordt jij door de wereld ook als een freak gezien. Omdat je niet mee kan doen met de wereld. Omdat je niet mee kan praten en niet mee kan feesten. Dat kan best weleens moeilijk zijn. Wie wil er nu uitgelachen worden? Laat dit dan je troost mogen zijn of worden:

De Heere zal in dit moeilijk leven Zijn volk en erfdeel nooit begeven. Het oordeel keert vol majesteit haast weder tot gerechtigheid Al wie oprecht is van gemoed, die merkt het op en keurt het goed (psalm 94:3).

Ds. M.A. Kempeneers
www.bewaarhetpand.nl

Richteren 16:25

En het geschiedde als hun hart vrolijk was, dat zij zeiden: Roept Simson, dat hij voor ons spele. En zij riepen Simson uit het gevangenhuis, en hij speelde voor hun aangezichten en zij deden hem staan tussen de pilaren.

In mijn jeugd hoorde ik al de opmerking: Niet ieder kent een Paulus bekering. De catecheet ging tijdens de catechisatie op die opmerking in. Zeker heeft niet iedereen dezelfde bekering als Paulus. De Heere werkt onderscheidenlijk, mede gelet op de levensomstandigheden. Maar er zijn wel degelijk punten van overeenstemming. Dat laatste las ik ook bij Calvijn. Jezus zet Paulus in verblindend hemels licht en spreekt hem aan. Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij? (Hand. 9:4). Tegen dit licht en tegen die stem kan Paulus niet op. Wij dienen te onthouden dat Jezus ook waarachtig en rechtvaardig God is. Eén met de Vader en met de Heilige Geest. Kennen wij het beven en vrezen voor Hem? Jezus zegt: Ik ben Jezus. Bedenk dan: Deze stem klonk vanuit de hemel. Het bewustzijn moet dus in het hart van Paulus doordringen dat hij tot nu toe tegen God gestreden had. Het moest hem ineens tot ware verootmoediging brengen wanneer hij bedacht dat hij niet ongestraft zou blijven indien hij voortging met zich te verzetten tegen de Heere aan Wiens hand hij toch niet kon ontkomen. Scherp, indringend, overtuigend, maar niet zonder liefde sprak Jezus: Ik ben Jezus, Die gij vervolgt. Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan (Hand. 9:6). De spreekwijze van Jezus is bekend. Hoewel hier, aldus Calvijn, alleen gesproken wordt over de vijanden van het Evangelie, kunnen wij deze vermaning toch toepassen. Wij moeten niet denken dat zo dikwijls wij met God te doen hebben iets zullen winnen door op de teugel te bijten. Wij moeten ons als gewillige paarden laten besturen en regeren door 's

Paulus en Christus Jezus

Heeren hand. Verder hebben we in deze geschiedenis als het ware een algemeen voorbeeld van de genade, welke God elke dag openbaart in het zoeken van een iegelijk van ons. Want wel verzetten niet allen zich met zo grote woede tegen het Evangelie, maar toch is in allen de trots ingeboren en het verzet tegen God. Wij zijn allen van nature boos en woest. Wanneer wij dus tot God bekeerd worden door de wonderbare en verborgen kracht Gods, dan is onze wil geen haarbreed gewilliger om Gode te gehoorzamen dan Paulus was, totdat God door de verbreking van de hoogmoed van onze harten ons niet alleen buigzaam maakt, maar ook gewillig om Hem te volgen. Zodanig is dus het begin van onze bekering dat God, zonder in het allerminst daarom gevraagd of geboden te zijn, terwijl wij zwerfende en dwalende zijn, uit Eigen beweging opzoekt, zodat Hij onze weerspannige harten zo verandert dat wij gewillig zijn door Hem geleerd te worden. Ook dient deze geschiedenis vooral tot bekrachtiging van de leer van Paulus. Indien Paulus altijd tot de discipelen van Christus behoord had, zouden de goddelozen het gewicht van zijn getuigenis kunnen verkleinen. Maar nu is hij als een verwoede vijand van Christus, als een opstandeling tegen het Evangelie, opgeblazen door het vertrouwen op eigen wijsheid, brandend van haat tegen het ware geloof, blind door geveinsdheid en meer en meer hardnekkig in het verdelgen van de waarheid, plotseling op ongewone wijze tot een nieuw mens veranderd. De wolf wordt veranderd in een schaap, ja zelfs in een herder. Nu is het alsof Christus een engel uit de hemel gezonden en met Eigen hand in hun midden gesteld had. Want nu zien wij hier niet langer Saulus van Tarsen, maar een nieuw mens, door de Heilige Geest geschapen, zodat God Zelf door zijn mond als uit de hemel spreekt. Wat Calvijn geschreven heeft is niet overdreven. Het is de moeite waard om

te overdenken en meer dan dat. Want het is het werk des Heeren in een zondaar door de Heilige Geest en dat om en door de verdienste van Christus, naar Gods welbehagen. Daardoor bloeit de Kerk. Ook vandaag is dat de begeerde vrucht op de prediking dat er navolgers van Christus komen, net als Paulus. Hij wilde navolger zijn en wilde dat ook blijven. Naar aanleiding van de vraag van Paulus: Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal, schrijft Calvijn: De vrucht van Jezus' spreken en werken is de gewillige aanbidding aan Jezus en de bereidheid de bevelen te volbrengen van Hem, Die hij vroeger verachtte. Paulus kende Jezus recht en macht toe. Het hart van Paulus is van een ijzeren een vlezen hart geworden, nadat hij door de Heilige Geest de vertedering ontvangen had, welke hij van nature in het geheel niet bezat. Al onze hulpmiddelen hebben niet de kracht om ooit bij iemand onze goede vruchten voort te brengen, indien de Geest Gods van binnen onze harten niet vertedert, aldus Calvijn. Maakt deze leer lijdelijke mensen? Beslist niet. Het leidt tot: Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen. Psalm 89:8.

ds. M.C. Tanis

De Generale Synode week 1 – het verslag

Mijn verslag van de eerste zittingsweek van de Generale Synode kwam mij op een reprimande te staan van het moderamen. Die noemde het beslist onjuist dat ik geschreven heb dat de vragen van Bewaar het Pand over publicaties van prof. Huijgen in comité zijn behandeld. Ik wil dat erkennen en mijn verontschuldiging daarvoor aanbieden.

Regel is regel

Hoe kwam ik er dan bij om dat te schrijven? Wist ik niet dat dit onjuist was? Zeker wel. Normaal gesproken zou ik nooit iets over of uit een comité-gedeelte schrijven. In dit geval meende ik dat het anders lag. De zaak is in de media immers uitgebreid aan de orde (geweest). Er zijn vele (zeker in onze gezindte - kritische) besprekingen geweest van Huijgens boeken 'Gewone Catechismus' en 'Lezen en laten lezen' en er is zelfs een studiedag aan gewijd. Daarbij kwam dat ik na de synodeweek diverse keren de vraag heb gekregen of dit nog aan de orde was geweest, omdat men er in de krant niets van had gelezen. Toen heb ik gezegd dat dit in comité is behandeld. In mijn verslag doe ik niet meer dan dat. Maar, zo werd mij gezegd: regel is regel, comité is comité. Akkoord.

Hartenkreet

Mag ik van dit schrijven een hartenkreet maken door mijn spijt en zelfs een zeker verdriet uit te spreken over deze dingen? Is het vreemd dat eerder ds. P. Roos en nu ik bij het schrijven bepaalde grenzen hebben geraakt? Ons bestuur wordt geconfronteerd met klemmende vragen. Wat een onrust wordt er bij de gewone Bijbellezer veroorzaakt als een hoogleraar van onze kerken de Schrift op deze manier bevraagt. 'Kan ik mijn kind nog wel uit de kinderbijbel over de Schepping en over Jona voorlezen, of moet ik dat maar overslaan omdat het volgens onze hoogleraar anders is gegaan dan ik lees? Of is het juist alléén maar voor een kinderbijbel en weten de grote mensen inmiddels beter? Maar wat moet ik dan met onze Nederlandse Geloofsbelijdenis waarmee wij zeggen dat wij zonder enige twijfeling geloven al wat daarin begrepen is?' Trouwens, behalve bij ons roept dit Schriftverstaan ook verzet op in kerkverbanden waar wij ons zeer mee verbonden weten. De besprekingen van de genoemde boeken in het Hersteld Hervormd Kerkblad en De Saambinder spreken duidelijke taal.

Verdeeldheid

Onze kerken zijn in crisis, zo is al eerder opgemerkt. Er is veel onrust en verdeeldheid. En nu betrek ik het heel algemeen op alle zorgelijke ontwikkelingen in onze CGK. De vragen rondom de homoseksuele praxis, de vrouw in het ambt enzovoorts. De vraag komt op wie hier bij gebaat is? De Heere niet, en Zijn Koninkrijk evenmin. Wel Zijn grote tegenstander, de satan en zijn rijk. Hij heeft zijn pijlen altijd al gericht op het Woord. Hij wil mensen de Bijbel, ja de enige Troost in leven en sterven afnemen, linksom of rechtsom. Hij wil de kerk verscheuren en verdelen. Hij draagt niet voor niets de naam 'diabolos', heen-en-weer-werper. Is uiteindelijk hij het niet die achter alle onrust en verdeeldheid in onze kerken zit?

Wonder

Wat nu dan? Er zal hoe dan ook iets gaan gebeuren. De tijd van gedogen en verdragen lijkt voorbij. Velen uit onze achterban dreigen onze kerken te verlaten of hebben dat al gedaan. Er wordt vaak gewezen op de nood van gemeenten als Zwolle en Nieuwegein, maar wordt er ook gedacht aan de nood in onze gemeenten? Ook uit mijn gemeente zijn er al leden vertrokken vanwege de ontwikkelingen. De nood is groot, zeker daar waar men door leeftijd of andere oorzaken niet naar een ander kerkverband kán. En is een Generale Synode bij machte daar nog iets aan doen? Kan Bewaar het Pand dat tij keren? Ik vrees dat er alleen maar meer onrust, verdeeldheid en scheuring zal komen. Tenzij de Heere een wonder gaat werken. Maar dat wonder zal breder zijn dan onze kerken. Want het probleem raakt alle kerken van gereformeerd belijden. Wellicht zelfs de kerk wereldwijd. Geve de Heere ons het dringende gebed te leren bidden: 'Och, dat gij de hemelen scheurdet, dat Gij nederkwaamt, dat de bergen van Uw aangezicht vervloten.'

Katwijk, ds. M.A. Kempeneers

DORDRECHT NIEUWE STIJL

In de maatschappij willen velen de geschiedenis herschrijven. Dat gebeurt rond thema's als slavernij, kolonialisme, enz. Dit verschijnsel lijkt ook in de kerk om zich heen te grijpen.

In de Christelijke Gereformeerde kerken spelen ernstige problemen. Wij als leden erkennen ook zelf deel van het probleem te zijn. Enkele classes hebben reeds opmerkelijke uitspraken gedaan. Haarlem grondt haar besluit op een Synodebesluit, dat juist het tegendeel stelt, dus: geen plaats voor vrouwen in de ambten. Zwolle en Utrecht worstelen met kerkrechtelijke problemen in de afhandeling van verschilpunten.

Wat de geschiedenis betreft: Drs. Leeftink heeft aangegeven in het RD van 23 december dat een classis niet bevoegd is een gehele kerkenraad te schorsen of af te zetten. Hij grondt dit op de Kerkorde alsook op handelingen van de Dordtse Synode. Ik teken hierbij het volgende aan: Leeftink kan niet over het hoofd zien dat juist deze Synode het was die de Remonstranten de deur wees. Wat dit betreft lijkt hij de geschiedenis te willen herschrijven. Dordrecht heeft destijds wel degelijk een deel uit de kerk gezet. Denk maar aan de bulderrede van Bogerman, de voorzitter van de Synode. Dordrecht nieuwe stijl? Verder is het zo dat onze kerken blijkbaar verstrikt dreigen te raken in kerkrechtelijke discussies. Hier doet zich iets vreemds voor. Het gebeurt vaker dat men gaat spreken over de formele kant van de zaak, als men het te moeilijk vindt om inhoudelijk te spreken. Dat zien we hier gebeuren. Classes struikelen op formele onderdelen. Maar daarbij wordt met twee maten gemeten. Leeftink kan zwart op wit constateren dat IJmuiden c.s. de kerkorde met de voeten treden. Maar daarover spreekt hij niet, terwijl hij in een veel minder evidente zaak plotseling de Kerkorde wel hanteert en naar de letter daarvan wil handelen. Dat mag natuurlijk, maar zeg dan eerst dat IJmuiden en Zwolle enz. daadwerkelijk en de facto in overtreding zijn. Dit is toch vreemd? Ook chronologisch, dus in volgorde van tijd, moet eerst klip n klaar gezegd zijn dat diverse gemeenten de Kerkorde overtreden. Wat de kerkordelijke aspecten hiervan: ds. van Vulpen heeft correct aangegeven in de krant dat in kerkordelijk opzicht de redenering van Leeftink niet klopt. Ik wil er nog iets aan toevoegen. Leeftink zegt dat een bredere vergadering niet kan overgaan tot het schorsen van een gehele kerkenraad. Daarom wil ik toch nog even naar de andere manier terug, namelijk het weigeren van de lastbrieven. Dat heeft blijkens de woorden van Leeftink, de Synode van Dordrecht ook gedaan. Op slordige dagen overkwam het mij ook wel dat ik of mijn medebroeder de lastbrieven vergeten had. Ze moesten echter wel opgehaald worden, omdat we zonder deze niet wettig aan de vergadering konden deelnemen. Bij het doornemen van de lastbrieven door de roepende kerk komt een gemeente expliciet ter sprake. Dus stel ik mij voor dat deze lastbrieven niet beschouwd kunnen worden als louter formaliteiten. Hier speelt echter een ander gevaar, namelijk dat een classis innerlijk te verdeeld is om een uniform besluit te nemen. Wat

dan? In dat uiterste geval kan een hierover bezwaarde kerkenraad de vergadering verlaten. Dat is een mogelijke uiterste consequentie. Ook die mogelijkheid hebben we als kerkenraad van Damwoude en Broeksterwoude wel eens gepraktiseerd. De classis Leeuwarden heeft daar destijds wel serieus op gereageerd.

Ik kom tot mijn volgende opmerking. Ds. van Vulpen, ik noemde hem reeds, heeft zich nu en ook al eerder vanuit zijn gemeente beziggehouden met deze problemen. Ik ben daar heel erg gelukkig mee. Ik hoor dat er meerdere jonge broeders zijn, ook op andere classes, die zich inzetten voor het behoud van onze kerkelijke identiteit. Het gaat dan zowel om kerkordelijke gronden alsook om het Schriftgezag. Ik hoop van harte dat dit een trend mag worden, namelijk dat we breed in onze kerken, samen met elkaar, ons bezinnen op onze kerkelijke positie. Mij bereiken meerdere vragen naar de positie van onze stichting inzake eventuele Synodale besluiten. Natuurlijk houden deze zaken ons bestuur bezig. U kunt dat ook nagaan als u de website raadpleegt. Mijn eigen meer persoonlijke uitingen geef ik prijs op mijn eigen site. Het stemt mij en ons allen echter ook tot grote dankbaarheid dat breed in onze kerken nagedacht wordt over deze heikele zaken. Zoals nu het opiniestuk van br. van Vulpen aantoonde. Ik wijs ook op de lezing die ds. Uitslag heeft gehouden in Damwoude: Blijven of weggaan. Hij heeft toen evenwichtig gesproken over de onderhavige materie. Hij meende zelfs, misschien wel terecht, de vraag te stellen wat Bewaar het Pand nu wel doet. In aansluiting op al deze vragen tekent zich voor mijn oog een brede samenwerking af van allen, die zich niet kunnen verenigen met het idee van een vrije kerk, die losgeslagen dreigt te worden van haar kerkordelijke en Schriftuurlijke ankers. We hebben elkaar hierin dringend nodig. Er zullen ongetwijfeld mogelijkheden komen, na sluiting van de GS, om de handen ineen te slaan. De situatie van onze kerken vraagt er gewoon om dat we met elkaar in de bressen staan om deze "toe te muren", zoals Gods Woord zegt (Jes. 58:12).

Ik schrijf dit omdat velen zich afvragen hoe we staan of gaan moeten in een kerk, die over grenzen heentrekt. Intussen hoop ik dat de Synode in ieder geval duidelijk zal maken wat het officiële kerkelijke standpunt is inzake allerlei moderne vragen. Maar al zou de GS dat doen, dan blijven we worstelen met de vraag hoe we handelen met gemeenten die andere wegen gaan. Ook met de vraag hoelang we samen kerk kunnen blijven als de Schrift in het geding is.

Hier dreigt het gevaar van het wijzen naar anderen. Als wij ons op de rechte manier zouden mogen verootmoedigen, liggen de sleutels uiteindelijk in onze eigen gemeenten en in ons eigen hart. En dus staat de zaak van Gods Kerk er nooit hopeloos voor.

Ds. P. Roos

Mag ik naar een crematie?

Mag ik een crematie bijwonen? Deze vraag wordt ons voorgelegd door iemand die plotseling een collega verloor door een ernstig ongeluk. Alle collega's gingen naar het crematorium en de vraagsteller durfde niet achter te blijven. Hij heeft zich daar erg ongemakkelijk gevoeld en zich voorgenomen nooit meer een crematie bij te wonen. Maar mocht hij eigenlijk wel gaan?

Moeten we ons afwijzen van cremeren laten zien in het wegblijven van een crematie? In dit geval ging het om een collega, maar als het een familielid betreft? Je hebt principiële bezwaren tegen cremeren, dus wat nu?

U moet eerst voor uzelf goed vaststellen wat uw bezwaren op grond van Gods Woord zijn. Het gebeurt immers maar al te vaak dat men ergens voor of tegen is, zonder de onderhavige kwestie in het licht van Gods Woord te hebben onderzocht.

Laat ik proberen kort de bezwaren tegen crematie aan te geven, vanzelfsprekend in het licht van Gods Woord. Dan kunnen we het volgende zeggen. Het verbranden van lichamen wordt in de Bijbel in verband gebracht met het oordeel of de vloek van de Heere, 1 Kon. 13:2.

De Bijbel geeft wel vele voorbeelden van een begrafenis, Gods kinderen werden aan de schoot der aarde toevertrouwd. Dat kunnen we ook zeggen als de lichamen in een grot of grafkamer werden gelegd. Men werd echter niet verbrand. Het lichaam van de Heere Jezus is in Gods voorzienigheid zelfs voor verbranding bewaard, maar in een graf gelegd. Daaruit vloeit Paulus' onderwijs in 1 Korinthe 15 voort, waar hij spreekt van een zaaien van het lichaam in de grond, in de gegronde hoop op een zalige wederopstanding. Ook al weten we dat het lichaam in de aarde vergaat en tot stof wederkeert, dat neemt de intentie van het zaaien op het moment van de begrafenis niet weg. Het lichaam keert weer tot stof als een oordeel van de Heere over de zonde. Het verbranden van een lijk bewijst geen enkel respect voor het oordeel van God, maar ontkent juist dat verband. Bovendien is de mens geen dier, maar geschapen naar het beeld van God. Daarbij behoren Gods kinderen met ziel en lichaam toe aan de Heere Jezus en mogen zij daarom niet zelf met hun lichaam doen wat zij willen, ook niet na hun dood.

Welnu, u ziet voor uzelf duidelijk wat de bezwaren tegen crematie zijn. Dan moet u die mening, als het te pas komt, niet voor uzelf houden. Op uw werk is het onderwerp cremeren vast wel eens aan de orde. Immers worden er dagelijks mensen begraven of gecremeerd. Dan hebt u een gelegenheid om uw mening te naar voren te brengen. Of men u begrijpt, of men het met u eens is, dat is een andere zaak. Maar men weet van uw overtuiging aangaande begraven of cremeren af! En binnen de familie idem dito. Als het goed is weet men hoe u er over denkt Wij moeten, als het zo te pas komt, onze mening niet voor ons houden.

Nu kan het feit dat men een ander van zijn bezwaren op de hoogte heeft gebracht, voor de één een reden zijn om

toch een crematie van een goede bekende, een buurman, collega of familielid bij te wonen, maar voor een ander juist weer niet. Degene die meegaat, verdedigt zich dan met het argument dat hij vooraf zijn bezwaren tegen crematie heeft kenbaar gemaakt. Niemand kan nu zeggen dat hij met zijn aanwezigheid achter deze vorm van uitvaart staat! Hij heeft zich vrij gemaakt. Ik zie veel sympathieks in deze opstelling. We moeten nooit de indruk wekken dat wij ons beter voelen en alles beter weten dan 'de wereld'. Die indruk kan men wekken als men stilzwijgend afwezig is, zonder nadere uitleg. Dan komt men ook niet op de begrafenis van mij of op die van de mijnen. En het is juist zo goed als mensen uit de wereld een begrafenis bijwonen, waarop Gods Woord klinken mag! Je weet het immers nooit? Als predikant vind ik het altijd een uitdaging als ik op een begrafenis onkerkelijke mensen zie zitten. Dan is mijn gebed: Heere, grijp ze in het hart!

Overigens komt het voor dat een crematie in besloten kring plaats vindt en dat er tevoren een rouwplechtigheid heeft plaats gevonden. Al bent u nog zo tegen crematie, een bijeenkomst kunt u altijd bijwonen. Daar weg blijven wekt de indruk dat u boven hen staat. En het is heel erg als die indruk nog terecht is ook! Al moet tevens gezegd worden dat je met het bijwonen van een onkerkelijke plechtigheid je ziel ook kunt kwellen, zodat je je als een Lot in Sodom voelt. Dat zou een goede reden kunnen zijn om er toch maar weg te blijven.

Voor een ander is een uitgelegde afwijzing van cremeren juist een legitieme reden om weg te blijven. Dat is heel goed mogelijk. Maar dan hebt u dat er wel bij gezegd! Dan hebt u gezegd dat u vanwege uw principiële bezwaren niet aanwezig zult zijn. Als u maar wel uw medeleven betuigt! Als u maar wel laat weten dat u aan die ander in zijn of haar verdriet denkt! Dan gaat u niet naar het crematorium, maar dan gaat u wel een avondje op bezoek uit medeleven. En als u dan vraagt of de Heere mee wil gaan, dan kan het nog wel eens een fijn gesprek worden. Men is onder de indruk van het sterfgeval. De Heere zou dat nog kunnen gebruiken immers?

Ik geef maar wat gedachten door, al besef ik heel goed dat de praktijk behoorlijk weerbarstig kan zijn en de omstandigheden complexer

En wat de vraagsteller betreft, die de crematie van zijn collega heeft bijgewoond, het kan moeilijk lijken om nu, achteraf, alsnog met uw bezwaren naar voren te komen, maar de crematie kan ook een goede aanleiding zijn om er nog eens op terug te komen. Op de werkvloer is dat

misschien moeilijk. Daarom kunt u ook bij uw collega thuis langs, of u nodigt hem of haar eens uit.

Voor de rest moesten we maar huiveren, zowel voor het cremen als het begraven! Het is vreselijk als een lichaam gecremeerd wordt. Maar het is ook erg als men in de schoot der aarde tot stof wederkeert. Dat heeft nu de zonde teweer gebracht! Verootmoediging past ons. Maar ook verwonde-

ring dat de Heere om Christus' wille nog neer ziet op sterfelijke mensen en hun zielen van de dood wil redden!

Al word ik netjes en christelijk begraven, de vraag is toch maar hoe het met mijn ziel is! Kan ik sterven en de Heere ontmoeten?

ds. K. Hoefnagel

Aangaande onze Generale Synode - 2

Het Reformatorisch Dagblad kopte op vrijdag 20 december: "CGK-classis Haarlem gedooft tijdelijk vrouw in het ambt." Dat bericht heeft ons zeer geschokt. Want de classis Haarlem vindt dat de samenwerkingsgemeente in IJmuiden met de benoeming van een vrouwelijke ambtsdrager "geen principieel Bijbelse regel" heeft overtreden. De classis neemt op dit moment geen maatregelen, maar wil wachten op een uitspraak van de Generale Synode.

Risicozone

In het commentaar van de hoofdredactie van genoemde krant van zaterdag 22 december werd gesteld dat onze kerken zich in de risicozone bevinden. Dat is zeer juist getypeerd. De neergaande lijn in onze kerken zet zich voort. Nadat verschillende gemeenten vrouwelijke ambtsdragers hebben benoemd of op het punt staan die te benoemen, zet nu ook een meerdere vergadering een stap in die richting. Weliswaar wacht men nog op een uitspraak van de GS, maar de komende voorjaarsvergadering accepteert men gewoon de geloofsbrief van de gemeente IJmuiden.

Mazen in de wet

Wat te denken van de uitspraak van de classis Haarlem dat er "geen principieel Bijbelse regel" wordt overtreden? Dat is zeer te betwisten. Immers, toen de GS in 1998 uitsprak dat het bijzondere ambt volgens de Schrift slechts aan mannen is voorbehouden, werd daarin impliciet wel degelijk gezegd dat het onbijbels is om vrouwen in dat ambt te bevestigen. Wie zegt dat de GS dit niet uitdrukkelijk heeft uitgesproken en meent dat daar dus ruimte in ligt voor IJmuiden en Nieuwegein, die doet zoals sommige advocaten doen: zoeken naar mazen in de wet. Maar zo gaan wij in de kerk toch niet te werk?

Gedogen

Wij hopen en bidden dat de GS duidelijk zal uitspreken hoe meerdere vergaderingen hebben te handelen in deze en soortgelijke zaken. Als dat niet gebeurt, zou dat kunnen betekenen dat de classis Haarlem de komende intersynodale periode de CGK IJmuiden zal blijven gedogen. Het is dan vervolgens in principe mogelijk dat er vrouwe-

lijke ambtsdragers worden afgevaardigd naar de PS. Ze hebben immers in de classis Haarlem alle rechten? Wat als de PS van het Westen vervolgens mee zou gaan in het denken van de classis Haarlem? En als andere classes dat spoor ook gaan volgen? Dan zou dat kunnen betekenen dat er op de volgende GS vrouwelijke ouderlingen en/of diakenen verschijnen.

Druk

Dit alles verhoogt de druk op de afgevaardigden van de GS. In het Nederlands Dagblad werd op 8 november een uiterst onbillijke weergave gegeven van onze vorige verklaring. Het zou een "oorlogsverklaring" zijn waarin wij "met vuur spelen". Wij nemen hier met de meest duidelijke woorden afstand van. Want het is andersom. Niet ons bestuur maar de CGK IJmuiden en Nieuwegein en nu ook de classis Haarlem hebben de druk op de GS opgevoerd. Ons wordt kerkelijke hoogmoed en huichelarij verweten. Dat is nogal wat!

Echter, als bestuur willen wij niet anders dan de CGK bewaren bij het Pand dat ons is toebetrouwd.

Vasthouden

Het is ons duidelijk geworden dat er leden van onze kerken zijn die met de deurknop in de hand staan of al reeds vertrokken zijn. Wij willen elkaar echter vasthouden, want wij hebben elkaar hard nodig. Ons bestuur wil de uiteindelijke uitspraken van deze GS afwachten. Wij hopen dat onze gemeenten en onze leden dat geduld kunnen opbrengen, in de verwachting dat de GS niet anders kan en wil dan vasthouden aan de eerder overgenomen Schriftuurlijke uitgangspunten.

Wij zijn dankbaar dat ter synode door afgevaardigden is aangegeven dat het gedogen van vrouwelijke ambtsdragers de wettigheid van ons kerkelijk voortbestaan aantast. Dat is ook onze overtuiging.

Opnieuw bevelen we het moderamen en de afgevaardigden van de GS in uw voorbede aan.

Het bestuur van Bewaar het Pand

Perpetua – een jonge martelares uit de Vroege Kerk (3)

Gedoopt

De vorige keer hebben we gehoord hoe Perpetua's vader het zijn dochter moeilijk maakte tijdens haar gevangenschap. Op verschillende manieren probeerde hij haar over te halen om haar geloof te verloochenen. Perpetua mocht echter door Gods genade staan-de blijven. Ze schrijft zelf: *'Toen heb ik in de paar dagen dat ik mijn vader niet zag, de Heere dank betuigd en ben ik op verhaal gekomen door zijn afwezigheid. In deze periode van een paar dagen werden we gedoopt...'* Denkt u vooral over de laatste mededeling niet gering. De doop betekende in die tijd een officiële overgang tot het christelijk geloof, waarmee Perpetua en haar geloofsgenoten de marteldood riskeerden!

Enkele dagen daarna werden Perpetua en haar geloofsgenoten naar de gevangenis overgebracht. Perpetua schrijft er het volgende over: *'We werden in de gevangenis gezet. En ik raakte in paniek omdat ik zo'n duisternis nog nooit had meegemaakt. Wat een gruwelijke dag: het was enorm heet wegens de massa's mensen, de soldaten probeerden ons af te persen, tenslotte werd ik daar gekweld door zorgen om mijn baby'*.

Dromen

Voordat we het verloop van Perpetua's martelaarschap verder volgen, vraagt nu eerst iets anders onze aandacht. In haar dagboek maakt Perpetua namelijk melding van vier dromen die ze tijdens haar gevangenschap heeft gehad. Ze kent er grote waarde aan toe en beschouwt ze als openbaringen van God. Wat is precies de inhoud van deze dromen?

In de eerste droom ziet Perpetua een grote, bronzen ladder. Aan de zijkan-ten van de ladder zijn allerlei scherpe ijzeren voorwerpen vastgemaakt. Onder die ladder ligt een grote draak die mensen probeert te verhinderen om de ladder te bestijgen. Voor zich uit ziet Perpetua haar leermeester de ladder beklimmen. Als hij boven aan gekomen is, moedigt hij Perpetua aan om dezelfde weg te gaan. Perpetua zet dan haar voet op de kop van de draak en

beklimt de ladder. Als ze bovenaan is, komt ze in een soort park, waar ze een herdersfiguur ziet die bezig is schapen te melken. Hij geeft haar wat kaas te eten. Perpetua begrijpt uit deze droom dat ze als martelares de strijd tegen de duivel (draak) zal moeten aanbinden, maar dat ze uiteindelijk ook in de hemelse heerlijkheid zal komen.

Bidden voor broertje

De vierde en laatste droom heeft een vergelijkbare strekking. In die droom ziet Perpetua hoe ze in het amfitheater moet worstelen met een reusachtige Egyptenaar. Ze weet deze figuur te verslaan. Ook hier zien we de voorstelling van het martelaarschap als een strijd tegen en overwinning op de duivel.

Tussen deze eerste en laatste droom in liggen twee dromen waarvan de inhoud ons voor nog grote moeilijkheden stelt. In de tweede droom ziet Perpetua haar broertje Dinocrates, een jongetje van zeven, die vroeger gestorven is aan een ernstige ziekte. In haar droom bevindt deze jongen zich in erbarmelijke omstandigheden. Hij probeert water te drinken, maar dat lukt niet. Na deze droom gaat ze bidden voor haar – overleden (!) – broertje.

Enige tijd later ziet ze dan, in een derde droom, haar broertje onder heel andere omstandigheden. Hij is schoon, goed gekleed, opgefrist en kan nu wel water drinken. Perpetua concludeert daaruit, dat op haar gebed – het gebed van een martelares – haar broertje van zijn vreselijke lot is bevrijd.

Nuchterheid

Wat moeten we van deze dromen denken? Heeft de Heere de bijzondere omstandigheden van Perpetua in aanmerking genomen – ze zat tenslotte gevangen, had geen beschikking over de Bijbel en kende de Schrift slechts ten dele – en heeft Hij toen een boodschap tot haar gezonden in deze dromen? Perpetua lijkt dat zelf te hebben gedacht en er zijn genoeg mensen geweest die dat kritiekloos overgenomen hebben.

We zullen die opvatting echter beslist

van de hand moeten wijzen. Immers, nooit zal de Heere in een droom iets openbaren wat in strijd is met Zijn eigen Woord. En wat Perpetua in de tweede en derde droom ziet – haar broertje in een soort vagevuur, waar hij vervolgens uit gebeden wordt – is toch wel duidelijk in tegenspraak met de Schrift!

Het lijkt me maar het beste om in alle nuchterheid aan te sluiten bij de verklaring van één van de grote kenners van de martelaarsgeschiedenis van Perpetua, de Amerikaanse Joyce E. Salisbury. Zij wijst erop dat Perpetua tijdens haar gevangenschap onder zware druk heeft gestaan. Het is niet vreemd dat zij in die omstandigheden herhaaldelijk heeft gedroomd, en dat in die dromen allerlei gedachten met elkaar verward raakten. Welnu, in Perpetua's dromen zijn inderdaad allerlei indrukken van dat moment én de verwachting van een naderend martelaarschap én Bijbelse motieven én elementen uit de Griekse en Romeinse mythologie (die Perpetua door haar opleiding kende) met elkaar verward geraakt. We zullen de dromen dus vooral moeten zien als een bewijs dat Perpetua een echt mens was, die ten aanzien van de zorgen over haar jonggestorven broertje ook niet vrij was van enige dwaling.

Dat doet overigens niets af aan het diepe respect dat we hebben voor de moedige wijze waarop Perpetua haar martelaarschap heeft ondergaan. Van haar volharding kunnen we alleen maar met grote achting kennismaken.

Ook vandaag is altijd weer nuchterheid nodig in het beoordelen van allerlei soms zeer emotionele uitingen ten aanzien van het christelijk geloof. Onze maatstaf zal daarbij altijd de Schrift moeten zijn. Ook dát is leren van de Vroege Kerk!

Ds. A.J.T. Ruis

Aan de tafel

Samenvatting

Het bruiloftskleed moeten we aanhebben om welkome gasten te zijn aan Gods tafel. Nagegaan moet worden of we dit kleed hebben. Wie dat kleed heeft dient ernaar te staan steeds meer van dit kleed te ontvangen. Gods kinderen dienen zich in te spannen de gedachtenis van het lijden en sterven van Christus te vernieuwen aan het Heilig Avondmaal. Het waarachtig berouw over de zonden dient te groeien. De zonden hebben de Heere immers aan het kruis gebracht. Ook het ware geloof in de vergeving der zonden dient toe te nemen. Christus heeft die vergeving verworven. Er dient ook groei te zijn in de liefde tot God en de naaste door te zien op Christus Die uit liefde Zijn leven gaf voor Zijn Kerk. De kennis van alles wat met het Heilig Avondmaal samenhangt moet verdiept worden. Dat geldt ook het verlangen naar de zaken die in het Heilig Avondmaal worden voorgehouden. Ook dient er het verlangen te zijn naar groeiende heiligmaking. Wie zonder voorbereiding aangaat eet zichzelf een oordeel. Daarom is het goed dat de Avondmaalszondag van tevoren wordt bekendgemaakt. Dat bevordert een goede voorbereiding. Het is niet voldoende dat de kleding aan de buitenkant netjes is. Het ware bruiloftskleed is veel belangrijker. Geestelijke voorbereiding is nodig. De Heere is er getuige van of dit al of niet plaats vindt. Hier geldt Hebr. 10:22 'Zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van het kwaad geweten, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.'

Gedrag aan de tafel

Teellinck houdt zijn derde preek over de vraag hoe we ons moeten gedragen aan de tafel. Wie aangaat moet goed op zichzelf letten. We behoren bekleed te blijven met het bruiloftskleed. Wie aanzit heeft met de Heere Jezus Christus Zelf van doen. Alles rond het Avondmaal heeft op Hem betrekking en wijst op Hem. Het Avondmaal is in wezen hetzelfde als de geestelijke maaltijd die de Heere met Zijn discipelen hield in de nacht waarin Hij verraden werd. "Als wij het Heilig Avondmaal houden, is de Heere Christus - hoewel op een andere manier - evengoed bij ons als toen Hij met Zijn discipelen bijeen was en het Avondmaal instelde." Er heerst stille rust aan het Heilig Avondmaal. Er is een besef van de aanwezigheid van Christus. Hij is de Gastheer. De Gastheer ziet of de gasten zich waardig gedragen of niet. Het is nodig goed op zichzelf te letten om geen vloek maar een zegen te mogen ontvangen. Teellinck noemt zes zaken die nodig zijn voor een waardig gedrag aan het Avondmaal: 1.grote eerbied 2.diepe nederigheid 3.blijde dankbaarheid 4.vurig verlangen 5.intense aandacht 6.ingespannen ijver. Teellinck gaat in de derde preek deze zaken uitleggen en toepassen.

Grote eerbied

We moeten aan het Avondmaal heel eerbiedig zijn vanwege de hoge majesteit van God Die daar aanwezig is. Indien we bij een aards koning uitgenodigd zouden zijn aan de maaltijd zouden we ook eerbiedig zijn. Hoeveel te meer geldt dit bij het aanzitten aan de tafel van de Koning der koningen Die regeert over heel de wereld. Zelfs de engelen bedekken uit eerbied hun aangezicht voor Hem (Jes. 6:2). Er dient eerbied te zijn in het hart, wat ook in een eerbiedige houding van het lichaam tot uitdrukking wordt gebracht. We komen als het ware naast de Koning te zitten Die te eten en te drinken geeft van het vlees en bloed van Zijn Zoon, om daardoor eeuwig te leven. Soms is er bij Gods kinderen sprake van geestelijke ingezonkenheid en ongevoeligheid. Een middel om dit te voorkomen is te beseffen dat u aanzit tot gedachtenis van Christus. De Heere let net zo goed op u als bij de instelling van het Avondmaal op Zijn discipelen. Christus is werkelijk aanwezig. Hij let op u. Het geopenende geloofsoog ziet dat Christus aanwezig is.

Diepe nederigheid

Er is sprake van diepe nederigheid waar de grote onwaardigheid wordt beleefd. Zondige mensen worden toegelaten tot de tafel van de Allerhoogste. Wie zijn wij dat wij toegelaten worden tot Gods huis en tafel? We zijn van oorsprong allemaal heidenen. Van nature liggen we allemaal vertreden in ons bloed (Ezech. 16:6). We waren opstandelingen. We waren kinderen des toorns. Hoe groot is dan de genade van de Heere dat Hij naar zulken omziet en nodigt tot Zijn tafel om voedsel te ontvangen en eeuwig te leven door het vlees en bloed van Gods Zoon. Als een man zijn overspelige vrouw terugneemt, zal zij dan niet heel nederig zijn tegenover hem en zichzelf verfoeien vanwege haar vroegere misdaden? De hoofdman over honderd beleefde zijn onwaardigheid. Deze houding past Gods kinderen. Johannes de Doper achtte zich niet waardig te schoenriem van Christus los te maken. Hoeveel onwaardiger zijn wij. Mefiboseth beleed een dode hond te zijn. Die belijdenis past Gods kinderen ook. Een nederig en ootmoedig hart is nodig. Een middel tot nederigheid is te denken aan Christus Die Zich vernederde tot in de kruisdood.

Ds. A. van Heteren

BOEKBESPREKINGEN

John Bunyan, De Christinnereis. Met kanttekeningen. Gebonden, 307 blz., € 26,95, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978 90 8718 1949.

De Christinnereis is opnieuw verschenen in de serie Puriteinse Klassieken als deel 4. Het verscheen voor het eerst in 1684 als een vervolg op de Christenreis. Prof. dr. A.

Baars heeft ook dit boek opnieuw vertaald. In die vertaling blijft hij zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke Engels en sluit zoveel mogelijk aan bij het hedendaags Nederlands. De Christinnereis legt de Christenreis nader uit, vult die aan en nuanceert die ook. Prof. Baars maakt dat duidelijk in zijn uitvoerige en gedegen inleiding op de Christinnereis. Op tien punten komen beide boeken met elkaar overeen en verschillen ze ook van elkaar. Alle gedichten en liederen uit de oorspronkelijke uitgave zijn opgenomen en ook de kanttekeningen die Bunyan zelf erbij heeft geplaatst. Ook zijn er verklarende voetnoten onderaan de bladzijde toegevoegd tot een beter verstaan van de Christinnereis. We zijn blij met deze waardevolle uitgave van de Christinnereis en willen dit boek dan ook van harte aanbevelen. Tenslotte geven we enkele regels door die we lezen op blz. 225 "Wat zijn er een vreemde opvattingen in de wereld", verzuchtte Christina. 'Ik ken iemand die zei dat het tijd genoeg was om je te bekeren als je ging sterven.' 'Zulke mensen zijn niet bijzonder wijs', antwoordde Grootmoedig. 'Wanneer iemand een week de tijd zou hebben gehad om dertig kilometer te lopen om zijn leven te redden, zou hij toch niet goed snik zijn als hij die reis tot het laatste uur van die week zou uitstellen?'"

John Bunyan, Dien Hem. Over de rijkdom van het vrezen van de Heere, 152 blz., gebonden, € 19,95, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978 90 8718 1918.

Een jaar na het verschijnen van de Christenreis publiceerde Bunyan dit boek. Uitgangspunt is Psalm 128:1 'Welgelukzalig is een iegelijk die de HEERE vreest' en Openbaring 14:7 'Vreest God.' Het laatste hoofdstuk van het boek gaat over de praktijk van de Godsvreze. Het trof ons dat Bunyan de vreze des HEEREN vergelijkt met de hartslag. Enkele regels die we lezen op blz. 146 willen we doorgeven: "De sterkste hartslag is een teken van het gezondste leven, maar toch bewijst zelfs de zwakste hartslag dat er (ternauwernood) leven is. Zolang de pols slaat, hoe zwak ook, beschouwen we iemand niet als dood. Zo bewaart deze vrees ons tot het eeuwige leven. Er kan ook sprake zijn van onregelmatige hartslag. Het hart klopt een poosje, is even stil

Van de redactie

Verschijning volgende nr.

Het volgende nummer zal verschijnen D.V. donderdag 30 januari 2020. Kopij graag binnen donderdag 16 januari 2019.

Ds. C.P. de Boer

D.V. 21 januari 2020 zal ds. C.P. de Boer promoveren. De titel van zijn proefschrift is 'Christos Sunthronos.' Psalm 110. Een onderzoek naar de herkomst en het karakter van verwijzingen naar LXXPs 109 in het Nieuwe Testament. De promotie vangt aan om 15.00 uur in de aula van het universiteitsgebouw van de TUA te Apeldoorn.

Ontmoetingsdag

We geven u alvast de datum door: D.V. zaterdag 18 april 2020 in de Christelijke Gereformeerde Kerk van Werkendam.

CBB

'Bewaar het Pand' is voor mensen met een leesbeperking beschikbaar bij de CBB (Chr. Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden). Tel. 0341- 565499, e-mail info@cbb.nl

AvH

Colofon

Dit blad wordt om de veertien dagen uitgegeven door de stichting Bewaar het Pand.

ISSN nummer: 0166 - 4646

REDACTIELEDEN

Ds. A. van Heteren,

Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

REDACTIE ADRES

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, T 0527-688978

E a.vanheteren@klikSAFE.nl

ABONNEMENTEN

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk. T 0184-669116

E pand@solcon.nl NL37 INGB 0000 7043 50 t.n.v.

Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 28,00,- per jaar. Abonnementsprijs Verenigde Staten en Canada \$ 32,- per jaar. Advertentietarieven op aanvraag.

Contactadres Canada:

D. Kleinjan Tel. 905-627-8556 mail: bewaarhetpand@hotmail.com

Abonnementen lopen van 1 januari t/m 31 december.

Een abonnement kan op elk moment ingaan en moet uiterlijk 1 december schriftelijk of per e-mail worden opgezegd.

en begint dan weer te kloppen. Ja, dit is een gevaarlijke hartslag, maar desondanks een teken van leven. De oprechte Godsvreze is soms als deze onregelmatige hartslag; er zijn tijden waarop ze haar werk staakt, waarna ze weer aan de slag gaat. David had een onregelmatige polsslag, net als Petrus en vele anderen van Gods heiligen. Wanneer vergelijk ik de vrees voor God met een onregelmatige hartslag? Als de werking van het verderf in onze ziel ons belemmert om voortdurend God te vrezen. En toch is een zwakke of onregelmatige hartslag geen teken van dood, maar van leven. 'Ik zal Mijn vreze in hun hart geven, dat zij van Mij niet afwijken.'

M.J. Ruissen, De overwintering op Nova Zembla, 165 blz., gebonden, € 15,95. Uitgeverij 'de Ramshoorn', Goes, ISBN 9789461151407.

M.J. Ruissen vertelt het boek na van P. de Zeeuw JGzn. Voor jongeren vanaf 10 jaar een spannend boek om te lezen. Op advies van ds. Plancius werd geprobeerd via het noorden naar Indië te varen. Maar deze route bleek niet begaanbaar. Het resultaat was een barre tocht van achttien maanden. In dit boek lezen we over die tocht, de overwintering op Nova Zembla en de terugkeer in Holland.

Steun het evangelisatiewerk in Gent

en bestel uw boeken bij ons.

Uw bestelling ontvangt u binnen twee dagen thuis.

Email: webwinkel@evangelischcentrum.be

Telefoon (0032)92230560

*Begravenisonderneming
de Jongh*

*Voor een waardige en stijlvolle verzorging
van alleen begravenissen*

Hardinxveld-Giessendam 0184 - 61 11 54	Dordrecht e.o. 078 - 641 27 40	Waardenburg 0418 - 65 20 39

Dag en nacht
persoonlijk
bereikbaar.

www.begravenisondernemingdejongh.nl

VAN STAVEREN begravenisverzorging

Met aandacht, zorg en respect

Dag en nacht bereikbaar

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

Vraag vrijblijvend het boekje
"Mijn Laatste Wens".

www.vanstaverenbegravenissen.nl
info@vanstaverenbegravenissen.nl

Familie P. Roos wenst alle vrienden
en bekenden, vooral ook de lezers van ons
blad Gods onmisbare zegen toe voor het komende
jaar.

De eeuwige God zij u allen een woning!

**UW ADVERTENTIE
IN KLEUR?***

* Alleen mogelijk op de achterzijde.

Neem contact
op met de
administratie!